

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЛЕВЕНЕЦЬ СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 329.7:351.862

**МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ІНТЕРЕСІВ НА
ПОЛІТИКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

21.01.01 – основи національної безпеки держави
(політичні науки)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному інституті стратегічних досліджень.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Корнієвський Олександр Анатолійович,
Національний інститут стратегічних досліджень,
головний науковий співробітник відділу
етнонаціональних відносин, реінтеграції
та розвитку громадянського суспільства.

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Смола Лідія Євстахіївна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського», професор кафедри
видавничої справи та редагування;

кандидат політичних наук, доцент
Ярош Ярослав Богданович,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, доцент кафедри політології
та державного управління.

Захист дисертації відбудеться 21 лютого 2019 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.718.03 у Національному інституті стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-а, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного інституту стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-а.

Автореферат розісланий 17 січня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. С. Каравасєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Національна безпека відноситься до пріоритетних цілей Української держави і є одним з основних факторів безпечного суспільного розвитку. Сутність, характер, механізми забезпечення політики національної безпеки значною мірою визначаються факторами, процесами і подіями, які відбуваються в громадянському суспільстві. Практика доводить, що ігнорування владою соціально значущих ініціатив, відсутність механізмів участі громадськості та об'єднань громадян у процесі ухвалення політичних рішень та інші чинники призводять до стагнації суспільства та створюють загрозу його цивілізаційному розвитку.

В умовах, коли країна потерпає від зовнішньої агресії, актуалізується питання посилення впливу на національну безпеку не тільки державних інститутів, а й громадських об'єднань, організованих груп інтересів, які мають пряме чи опосередковане відношення до сфери національної безпеки. Як свідчить практика, саме організована громадськість за певних обставин набуває ознак активних агентів соціальних змін та постає модераторами суспільних дискурсів. Організовані групи інтересів об'єднують громадян на основі специфічних цілей, артикулюють важливі для них цілі, шукають ефективні шляхи їх досягнення через різні механізми та засоби захисту інтересів громадян. У цій якості, організовані групи інтересів є важливою ланкою у відносинах громадянського суспільства з державою, а також предметом підвищеної уваги учених, політичних аналітиків і журналістів.

Слід констатувати, що в Україні спрямованість державної політики на демократизацію державного механізму створила можливості для активної діяльності організованих груп інтересів, застосовування ними різних форм впливу на органи влади. Саме представники організованого суспільства довели свою здатність ефективно контролювати політиків та посадових осіб органів влади.

У складних умовах російської гібридної агресії організованому суспільству вдалося доповнити державу у виконанні низки функцій із забезпечення різних складових національної безпеки Української держави. Водночас, подекуди своїми діями громадські об'єднання посилювали соціальну напруженість, створювали реальну загрозу українській державності та єдності народу України. Тому, для забезпечення безпечного розвитку країни важливо з'ясувати, які механізми впливу застосовують організовані групи інтересів з метою досягнення конкретних результатів, не порушуючи при цьому балансу міжгрупових інтересів та не завдаючи шкоди національній безпеці держави.

У політичній науці існує ряд дослідницьких напрямів, орієнтованих на осмислення проблематики національної безпеки та організованих груп інтересів як самостійних напрямів наукових досліджень. Втім, відсутні дослідження механізмів впливу організованих груп інтересів, безпекових дій громадянського суспільства загалом на забезпечення соціально-безпекового середовища, розроблення та реалізацію політики національної безпеки держави.

Актуальність дослідження посилюється тією роллю, яку відіграють організовані групи інтересів у проведенні системних реформ, прийнятті політичних рішень. Принципове значення має визначення особливостей цього впливу на національні інтереси України, обумовлених сучасними викликами і загрозами українській державності та єдності народу України.

Характеризуючи ступінь розробленості теми дослідження, маємо констатувати наявність наукових праць, сфокусованих лише на окремих аспектах проблематики, яка аналізується в дисертації. Не зважаючи на широкий масив наукової літератури, присвяченої як проблемам національної безпеки, так і групам інтересів, слід звернути увагу на відсутність комплексного дослідження суб'єктно-об'єктних аспектів позиціонування організованих груп інтересів у системі національної безпеки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося в рамках науково-дослідних робіт Національного інституту стратегічних досліджень «Управління внутрішньополітичними процесами як чинник національної безпеки України (0117U004188), «Роль громадянського суспільства у національній консолідації, проведенні системних реформ та забезпеченні національної безпеки України» (0115U003482), «Національна консолідація та інституційне забезпечення демократії в Україні» (0115U003114).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є визначення та обґрунтування дієвих механізмів та оптимальних шляхів впливу організованих груп інтересів на формування політики національної безпеки, відображення їх потенціалу в державних безпекових стратегіях та політичних рішеннях.

Досягнення поставленої мети зумовило виконання наступних дослідницьких завдань:

- узагальнити теоретико-концептуальні підходи до аналізу впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки держави;
- виявити особливості формування недержавної системи забезпечення національної безпеки за участі громадських об'єднань;
- проаналізувати зарубіжні практики залучення груп інтересів у формі структурованих організацій до створення сприятливого соціально-безпекового середовища у контексті забезпечення захищеності життєво важливих інтересів різних соціальних груп суспільства;
- охарактеризувати безпекові дії організованих груп інтересів в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів національній безпеці України;
- визначити шляхи оптимізації інституційних та політико-правових механізмів забезпечення національної безпеки України за участі організованих груп інтересів.

Об'єктом дослідження є політика національної безпеки України, яка формується і здійснюється у взаємодії державних органів з організованими групами інтересів як елементів громадянського суспільства.

Предметом дослідження є механізми впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки держави.

Методи дослідження мали комплексний характер. Застосування структурно-функціонального методу дозволило визначити структурні та функціональні зв'язки між організованими групами інтересів та політикою національної безпеки Української держави. Неінституційний метод дав змогу проаналізувати взаємозв'язок, механізми, а також результати взаємодії організованих груп інтересів та державних органів з безпекових питань. Історичний метод допоміг з'ясувати процес інституалізації лобізму в світовій політичній практиці.

Емпіричну основу дослідження склали нормативно-правові акти та офіційні документи органів державної влади, публікації у друкованих та електронних засобах масової інформації, експертні висновки науково-дослідницьких установ та аналітичних центрів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що шляхом міждисциплінарного підходу здійснено комплексний аналіз сучасних практик функціонування організованих груп інтересів у якості недержавних суб'єктів забезпечення національної безпеки держави.

Уперше:

– узагальнено концептуальні підходи до розуміння сутності та визначальних ознак організованих груп інтересів у контексті з'ясування їх місця та ролі у системі забезпечення національної безпеки держави на рівні її недержавної підсистеми. Акцентовано увагу на тому, що організовані групи інтересів як суб'єкти політичного процесу виступають сполучною ланкою між суспільством і державою, представляючи групові інтереси, сприяють знаходженню консенсусу між владою і громадянським суспільством й тим самим забезпечують інтеграцію суспільства, виступаючи важливим засобом вирішення соціальних і політичних конфліктів;

– проведено комплексний аналіз механізмів впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки у контексті захисту національних інтересів та впровадження європейських безпекових цінностей. У рамках пошуку більш ефективних механізмів впливу на ці процеси, що базується на дослідженні успішних зарубіжних практик застосування цивілізаційних механізмів взаємодії груп інтересів та органів влади, проаналізовано громадські ініціативи та дії громадських об'єднань України, що уособлюють в собі безпековий потенціал вітчизняного громадянського суспільства;

– здійснено типологізацію як традиційних, так і обумовлених новітніми інформаційними технологіями, механізмів впливу організованих груп інтересів на формування та реалізацію політики національної безпеки.

Удосконалено:

– дослідження особливостей вітчизняних практик громадської самоорганізації в умовах зміни соціальної структури українського суспільства, обумовленої зовнішньою агресією, появою нових організованих груп інтересів;

– дослідницькі підходи до визначення механізмів оптимізації відносин органів влади та організованих груп інтересів, зокрема шляхом розмежування завдань і сфер відповідальності недержавних і державних суб'єктів політики національної безпеки; активного залучення до забезпечення національної

безпеки у якості її недержавних суб'єктів груп інтересів у соціальних мережах (соціальних груп, об'єднаних професійними мережами), громадських організацій, що проводять адвокасі-кампанії та ін.

Набули подальшого розвитку:

– дослідження механізмів інституалізації відносин між органами влади та організованими групами інтересів, зокрема шляхом впровадження інституту громадського контролю за діяльністю органів влади;

– осмислення зарубіжного досвіду впровадження різних практик цивілізованого лобіювання, формалізації інструментарію легалізованої практики лобізму, яка забезпечує взаємну відповідальність органів влади та організованих груп інтересів у задоволенні власних інтересів тієї чи іншої соціальної спільноти.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що на основі аналізу діяльності організованих груп інтересів як суб'єктів забезпечення недержавної системи національної безпеки, визначено актуальні проблеми державно-громадської взаємодії у цій сфері, сформульовані пропозиції щодо її оптимізації шляхом удосконалення відповідного спрямування законодавчих актів та інших юридичних документів, вироблення рекомендацій для впровадження ефективних механізмів узгодження та досягнення балансу соціальних інтересів у процесі реалізації політики національної безпеки.

Матеріали дисертації можуть бути використані професорсько-викладацьким складом вищих навчальних закладах під час викладання навчальних дисциплін «Основи національної безпеки держави», «Політологія», «Державне управління», «Соціальне посередництво і консультування» та ін.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження представлені в авторських доповідях і виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: «Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування» (Київ, 12 грудня 2012 р.), «Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою» (Київ, 12 грудня 2013 р.), «Суспільні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (Львів, 6-7 липня 2018 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Запровадження комунікації органів державної влади: виклики та завдання» (Київ, 4 листопада 2015 р.), «Україна ХХІ століття: тенденції та перспективи розвитку» (Київ, 8 грудня 2016 р.); науковому семінарі «Проблематика переселенців в Україні: Громадянське суспільство як посередник між подоланням конфліктів та порозумінням» (Київ, 28 вересня 2015 р.); під час роботи «круглих столів»: «Участь громадянського суспільства в демократичному процесі прийняття рішень» (Київ, 8 грудня 2014 р.), «Стратегія національної безпеки України в умовах радикальних змін внутрішнього і зовнішнього безпекового середовища» (Київ, 23 січня 2015 р.), «Механізми реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки» (Київ, 31

березня 2016 р.), з питань розвитку громадянського суспільства, пріоритетів та завдань державно-громадської взаємодії (Київ, 10 листопада 2017 р.).

Публікації. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження опубліковані в 11 публікаціях: 4 статтях – в українських фахових виданнях із політичних наук, 3 статтях – в іноземному фаховому виданні; 4 тезах доповідей у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (210 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, з них 182 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, розкриваються мета і завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи, її методологічні засади, визначається наукова новизна дослідження, відображаються теоретичне і практичне значення, форми апробації його результатів, зазначено структуру дисертації та її обсяг.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади дослідження впливу груп інтересів на політику національної безпеки держави»** – проаналізовано основні концептуальні підходи та принципи дослідження організованих груп інтересів, механізми їх функціонування та взаємодії, спрямованої на забезпечення безпекового розвитку суспільства і держави.

У підрозділі 1.1 – **«Групи інтересів як об'єкт історико-політологічного аналізу в контексті забезпечення національної безпеки держави»** – розглянуто історичні етапи дослідження груп інтересів як соціальних спільностей з акцентуванням уваги на суб'єктно-об'єктних аспектах їх місця у системі забезпечення національної безпеки. В рамках інституційного підходу дослідники цієї проблематики визначають національну безпеку через систему відповідних політичних інститутів та суспільних відносин. Учені при розгляді поняття «національна безпека» також застосовують структурно-функціональний підхід, в рамках якого здійснюється аналіз функціональних аспектів певної системи. Використання структурно-функціонального методу в дослідженні політичної системи суспільства обумовило виокремлення елементів її структури, з'ясування особливостей їх функціонування та зв'язку між ними. Залучення інтегрального підходу в дослідженні проблематики забезпечення національної безпеки держави спричинило посилення уваги до взаємозв'язку національних цінностей та інтересів, їхньої взаємообумовленості при розробленні та реалізації політики національної безпеки.

Розглянуто сучасні методологічні підходи до аналізу впливу груп інтересів на розробку політичного курсу національних урядів (праці зарубіжних учених Е. Асланера, В. Брауні, Д. Еванса, С. Ейсворта, Т. Лоуї, Б. Луміса, С. Сіглера, Р. Солісбері). Вагомим є внесок українських учених, які досліджували специфіку утворення та функціонування груп інтересів в Україні (О. Дергачов,

Г. Касьянов, В. Куценко, О. Лісничук, В. Сіренко, І. Курас, Ф. Рудич, О. Пасхавер, С. Телешун, В. Цвих, П. Шляхтун та ін.).

Окремі аспекти дослідження системи забезпечення національної безпеки як дворівневої системи – її забезпечення на державному та недержавному рівні знайшли своє відображення у працях дослідників з пострадянських країн: М. Арсентьева, О. Буркіна, А. Возженікова, М. Дзлієва, А. Качинського, В. Ліпкана, Є. Низенка, В. Олуйка, О. Прохожева, Г. Ситника, А. Урсула та ін. Отже, основу недержавної системи забезпечення національної безпеки (НСЗНБ) складає сукупність організованих груп інтересів, зокрема у формі структурованих організацій, та інші недержавні формування громадян. Українські учені визначають НСЗНБ України: як складову національної безпеки України, яка включає скоординовану та цілеспрямовану діяльність організацій, підприємств, установ, громадських об'єднань, фізичних осіб зі зміцнення національної безпеки, забезпечення безпеки особи, суспільства, держави, суб'єктів господарювання (В. Крутов); як сукупність недержавних структур, що діють у різних сферах безпеки (соціальной, економічній, екологічній та ін.) та мають свої специфічні завдання, функції регулювання й управління та відповідне забезпечення (О. Корнієвський).

Значний сегмент суб'єктів НСЗНБ України складають організовані групи інтересів (громадські ініціативи та організації), які здійснюють волонтерську діяльність, працюють у соціальной сфері: громадські організації з надання соціальних послуг, вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, сприяння їх інтеграції в місцевих громадах, захисту інтересів представників соціально незахищених верств населення та ін.

У підрозділі 1.2. – *«Механізми впливу організованих груп інтересів: типологія, особливості застосування»* – проаналізовано механізми їх впливу на органи державної влади та їх посадових осіб з метою задоволення нагальних потреб кожної з цих груп, забезпечення життєво-важливих суспільних інтересів та досягнення внутрішньополітичної стабільності.

Інституційною основою недержавного рівня забезпечення національної безпеки є інститути та організації громадянського суспільства. В умовах внутрішніх і зовнішніх загроз українській державності та єдності народу України важливим є залучення організованих груп інтересів до забезпечення національної безпеки, що є необхідною умовою підтримки функціонування державного організму, особливо в умовах зниження рівня суб'єктності держави у забезпеченні життєво важливих інтересів та потреб різних соціальних спільностей, соціально-професійних груп громадян.

Акцентується увага як на традиційних механізмах комунікації державних органів влади України з громадськістю, її впливі на прийняття управлінських рішень з безпекових питань шляхом досягнення компромісу (консенсусу): утворення громадських рад при органах влади, проведення публічних консультацій з громадськістю, громадських слухань та громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади та ін.; так і на впровадженні обумовлених новітніми інформаційними технологіями механізмах електронної демократії: формування онлайн-спільнот (онлайн-ком'юніті), подання е-петицій, механізми

електронного урядування та ін. Корисним для України може бути досвід реалізації у розвинених демократичних країнах «програм участі», що передбачає проведення нормативно закріплених у юридичних документах громадської експертизи управлінських рішень, громадських розслідувань, громадського аудиту.

Вплив на громадську думку, прийняття владою суспільно важливих рішень досягається шляхом проведення адвокаційних публічних заходів. Серед інших механізмів досягнення балансу інтересів різних соціальних спільностей виокремимо соціальний діалог, соціальне посередництво, корпоративну соціальну відповідальність, державно-приватне партнерство.

У підрозділі 1.3 – *«Концептуальні засади аналізу механізмів лобістської діяльності»* охарактеризовано дослідницькі підходи до аналізу лобізму як політико-правового інституту, впливу в якості лобістів приватних структур, політико-економічних груп та громадських об'єднань на суб'єктів владних повноважень.

Як свідчить зарубіжна практика цивілізованого лобізму, цей інститут помітно впливає на стан політичної культури суспільства, взаємодію державних органів з групами тиску, надає можливості громадськості отримати реальну інформацію щодо представників цих груп, які лобіюють в органах влади прийняття конкретного рішення, сприяє відкритості цього процесу. Так лобізм виконує важливу стабілізуючу роль у суспільстві, допомагаючи досягненню консенсусу та формуванню балансу політичних сил, які у своїх діях забезпечують реалізацію тих чи інших групових інтересів. Корисним для України може бути досвід утворення громадськими, наприклад екологічними, організаціями, що входять до мережі Green10, власних офісів для лобіювання екологічних інтересів на рівні ЄС.

Доведено, що лобізм як механізм представництва та реалізації групових інтересів найефективніше діє в умовах функціонування плюралістичної моделі врядування, пристосованої для відкритого впливу на задоволення органами влади інтересів соціальних спільностей.

Проаналізовано різні типи лобізму: прямий лобізм, який передбачає проведення цілеспрямованої роботи з представниками інститутів влади зусиллями лобістів-професіоналів, яких наймає група; непрямий лобізм – характеризує організація різних акцій у вигляді широкомасштабних кампаній у засобах масової комунікації, збір підписів, надсилання листів на підтримку або проти прийняття конкретних рішень; внутрішній лобізм – інтереси в органах влади захищають особи, які працюють в них або мають до них безпосередній доступ.

Розглянуто особливості європейської континентальної та англосаксонської моделей лобізму. За англосаксонською моделлю інститут лобізму закріплено на законодавчому рівні, тоді як за європейською континентальною моделлю лобістська діяльність не визначається спеціальним законом, проте групи інтересів можуть впливати на органи державної влади через участь в роботі створених при цих органах дорадчо-консультативних структур.

У другому розділі – **«Зарубіжний досвід забезпечення соціально-безпекового середовища за участі громадськості»** – проаналізовано зарубіжний досвід діяльності неурядових (громадських) організацій, їх взаємодії з органами влади з метою захисту життєво важливих інтересів та вирішення проблем різних соціальних груп населення.

У підрозділі 2.1. – *«Громадська самоорганізація як ефективний засіб задоволення суспільних інтересів»* досліджено зарубіжні практики суспільно-корисної та соціально орієнтованої діяльності неурядових організацій (захисних, орієнтованих на захист інтересів певної соціальної групи; волонтерських, благодійних і правозахисних організацій; соціальних мереж, груп самопомоги та ін.) у якості суб'єктів НСЗНБ, яка базується на інтенсивності та результативності їх функціонування, орієнтована на здійснення цілеспрямованого впливу громадськості на органи влади та їх посадових осіб.

Структура громадянського суспільства країн розвинутої демократії являє собою широку мережу різного спрямування добровільних об'єднань громадян, груп інтересів, благодійних фондів та муніципальних комун, клубів за інтересами, творчих об'єднань та кооперативів, споживчих груп, спортивних товариств, релігійних, суспільно-політичних та інших різновидів неурядових організацій.

Діяльність організованих груп інтересів (об'єднань політиків, бізнесменів, банкірів, шкільних учителів, фермерів та ін.) у зарубіжних країнах найчастіше спрямована на захист корпоративних інтересів у взаємовідносинах державними органами та іншими соціальними групами, їх лобіювання в органах влади.

Доведено, що на відміну від вільного розвитку неурядових організацій в країнах Центрально-Східної Європи, який підтримується державою через законодавчі і фінансові механізми, які є прозорими й убезпечують їх незалежність від держави, інституціональний розвиток громадянського суспільства в пострадянських республіках (Російська Федерація, Республіка Білорусь) зумовлений посиленням контролю держави за соціальними та політичними процесами, зокрема, шляхом поширення її впливу на сферу самоорганізації громадян.

Заслуговує уваги успішні практики впровадження в країнах Європи громадського контролю за діяльністю державних органів, інституту місцевих омбудсменів. Завдяки цьому суттєво скорочується відстань між владою і громадськістю, відпадає необхідність у судових процедурах, що довго тривають і потребують значних коштів; громадяни є більш захищеними, а державне управління стає більш ефективним і прозорим.

В підрозділі 2.2. *«Роль профспілок у захисті прав найманих працівників»* аналізується діяльність профспілок як захисних організацій та основних суб'єктів захисту прав найманих працівників у зарубіжних країнах, ініціювання ними потужного тиску на органи влади з метою ухвалення законів, спрямованих на збереження здоров'я людей, безпеку праці, ощадливий режим роботи тощо.

В європейських країнах профспілки є масовими неурядовими організаціями, які забезпечують захист трудових прав найманих працівників, що гарантовано відповідним законодавством. Головні функції профспілок – удосконалення системи та механізмів соціального захисту людей праці, забезпечення соціальних гарантій та допомоги кожному трудівникові, підвищення ефективності взаємодії трудових колективів з органами влади та роботодавцями.

Зазначено, що основною відмінністю між вітчизняними та європейськими профспілками є строкатий соціальний характер українських профспілок: членами останніх є не тільки наймані робітники, а й власники підприємств, нижча керівна ланка підприємств. За низки обставин профспілки в Україні надають більше уваги лобюванню інтересів роботодавців в органах державної влади, що, підвищує ризик політизації профспілкового руху, ніж переймаються захистом прав найманих працівників, вдаючись до масових протестних акцій.

В підрозділі 2.3. «*Особливості технологій лобювання групових інтересів*» досліджено особливості посередницької діяльності лобістських організацій та груп в європейських країнах, спрямованої на просування групових інтересів у структурах державної (муніципальної) влади з метою їх задоволення через прийняття необхідних рішень.

Для європейського політичного середовища характерна наявність лобістських груп, що просувають у структурах влади інтереси громадських, корпоративних, неформальних, галузевих та інших об'єднань. На особливу увагу заслуговують лобістські групи, що здійснюють вплив на ухвалення політичних рішень з питань європейської інтеграції, трансформації європейської політичної системи, збереження культурної спадщини Європи, безпеки життєдіяльності та ін.

Досліджено технології лобювання групових інтересів в ЄС неурядовими організаціями, серед яких слід вказати на аналітичну експертизу (підготовка досліджень, публікацій і прогнозів, покликаних вплинути на ухвалення рішень в інституціях ЄС); стратегічний консалтинг (попередній аналіз окремих рішень ЄС шляхом участі у відкритому обговоренні проблем); інформування інституцій ЄС про поточну лобістську діяльність та консультування; технології комунікаційного менеджменту (*media relations*; поширення через засоби масової комунікації інформації про лобістські групи).

Акцентовано увагу на тому, що у країнах розвиненої демократії лобізм як інструмент самоорганізації громадянського суспільства сприяє громадянській активності у політичних процесах, мобілізації громадян на підтримку або протидію прийняття політичного рішення (законопроекта) органів державної (муніципальної) влади, надає додаткові можливості неурядовим організаціям у досягненні ними своїх програмних цілей.

У третьому розділі «**Безпекові аспекти функціонування організованих груп інтересів в Україні**» – розглянуто особливості утворення та функціонування організованих груп інтересів (громадських об'єднань) в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз безпечному розвитку українського соціуму.

В підрозділі 3.1. *«Групи інтересів в українському суспільстві: сучасні практики утворення та функціонування»* проаналізовано різноаспектні процеси об'єднання громадян на ґрунті спільності потреб та інтересів у контексті визначення їх впливу на формування соціально-безпечого середовища українського соціуму, убезпечення цього процесу від негативних ризиків та загроз внутрішнього та зовнішнього походження.

Одним із основних механізмів впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки Української держави визначено громадську самоорганізацію як добровільне об'єднання громадян, результатом якої є утворення сукупності громадських об'єднань, зорієнтованих на вираження та захист безпекових інтересів тієї чи іншої соціальної спільності. Зазначено, що формування організованих груп інтересів значною мірою обумовлено волевиявленням громадян на основі спільних інтересів і цілей, характером суспільно-владних відносин, трансформаційними процесами в сучасній Україні. Втім, повільні темпи реформ, радикалізація суспільних настроїв та групової поведінки на тлі браку демократичної політичної культури примушує громадян вдаватися до застосування інших основних механізмів впливу організованих груп інтересів – механізмів «прямої дії».

Встановлено, що інституціоналізація груп інтересів в Україні проявляється у розмаїтті мотивацій до створення та строкатої палітри діючих громадських об'єднань, що представляють і захищають групові інтереси в органах державної влади. Усталеного характеру набула тенденція об'єднання профільних громадських організацій в асоціації, громадські спілки: представників малого і середнього бізнесу, сфер освіти та науки, фермерів та землевласників, інших соціальних спільностей, діяльність яких спрямована на реалізацію представницької функції та лобіювання специфічних потреб кожної з них в органах державної влади, забезпечення правового захисту громадян та громадського порядку, протидію корупції та рейдерству та ін.

У підрозділі 3.2. *«Організовані групи інтересів в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів національній безпеці України»* досліджено безпекові аспекти діяльності організованих груп інтересів після резонансних подій листопада 2013 р. – лютого 2014 р., в умовах активного залучення громадського сектору до протидії зовнішній агресії та подолання її наслідків.

Безпечове спрямування громадської самоорганізації у важкі для Української держави часи характеризує формування та практичне застосування під час бойових дій на сході країни добровольчих батальйонів, активізація волонтерського руху та благодійних організацій у наданні допомоги українським військовим, поширення громадських структур у сфері протидії інформаційним впливам агресора із залученням фахівців з новітніх інформаційних технологій, об'єднаних соціальними мережами. До подолання наслідків зовнішньої агресії, що спричинила появу нових соціальних спільностей, внутрішньо-переміщених осіб зокрема, поряд з волонтерськими, благодійними, правозахисними організаціями активно долучилися громадські об'єднання представників тих соціальних груп, що постраждали внаслідок

бойових дій та спрямовують свою діяльність на захист прав та представництво суспільних та приватних інтересів в органах державної влади.

Особливе місце у системі забезпечення національної безпеки займають недержавні аналітичні центри, що здійснюють аналітичний супровід реалізації політики реформ, взаємодії органів влади та організацій громадянського суспільства.

У підрозділі 3.3. *«Шляхи оптимізації політики національної безпеки України за участі організованих груп інтересів»* проаналізовано дослідницькі підходи та подано авторське бачення шляхів та механізмів залучення груп інтересів у формі структурованих організацій, передусім соціально орієнтованих, до взаємодії з органами державної влади із забезпечення різних складових національної безпеки України з урахуванням розмаїття інтересів соціальних спільностей, що утворюють сучасне українське суспільство.

В умовах зовнішньої агресії, зниження рівня суб'єктності держави у виконанні своїх обов'язків перед суспільством, переобрання організаціями громадянського суспільства частини функцій держави у наданні допомоги як новим соціальним групам, так і соціально незахищеним групам населення, зростає мережа суспільно-корисних та соціально орієнтованих громадських об'єднань. Важливим є посилення реального представництва організованих груп інтересів (громадських об'єднань) в органах державної влади через утворення при них консультативно-дорадчих органів, впровадження громадського контролю за діяльністю політико-владних структур. Веденню конструктивного діалогу між державою і громадянами, реалізації ними свого права на звернення до державних органів сприятиме запровадження інструментів електронної демократії, зокрема процедури електронних петицій.

Додаткових можливостей громадянам, громадським об'єднанням, суб'єктам господарювання щодо представництва своїх інтересів у процесі формування державної та регіональної політики, вирішення питань місцевого значення надасть прийняття Верховною Радою України Закону України «Про публічні консультації», що, у свою чергу, сприятиме більшій прозорості та підзвітності органів влади суспільству. Також обґрунтовано доцільність розроблення за участі науково-аналітичних та експертних установ України, інститутів громадянського суспільства Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України на основі Стратегії національної безпеки України, з гарантуванням захищеності життєво важливих для громадян інтересів, їх права на безпеку життя і власності.

Досить важливим є впровадження в Україні зарубіжних практик цивілізованого лобіювання, оскільки вітчизняний лобізм, як один з методів адвокації та неформальний інститут комунікації, постає сьогодні тіншовим і неформалізованим у правовому відношенні. Водночас, в Україні поширення набули успішні практики самоорганізації підприємців, представників малого і середнього бізнесу в асоціації, спілки та інші структури, що лобіюють їхні специфічні (приватні) інтереси в органах влади.

ВИСНОВКИ

У висновках, що відображають реалізацію поставленої мети та завдань дисертаційної роботи, узагальнено основні результати дослідження.

1. Організовані групи інтересів як елементи громадянського суспільства є одними із найвпливовіших суб'єктів політичного процесу, при цьому активно домагаючи задоволенню власних інтересів за допомогою цілеспрямованого впливу на органи влади та їх посадових осіб. Як суб'єкти політичного процесу організовані групи інтересів виступають сполучною ланкою між суспільством і державою; представляючи як суспільні, так і специфічні (приватні) інтереси, дозволяють знаходити консенсус між владою та соціальними спільнотами, тим самим забезпечують інтеграцію суспільства, виступаючи важливим засобом розв'язання соціально-владних протиріч і конфліктів.

2. Організовані групи інтересів використовують як традиційні, так і обумовленні новітніми інформаційними технологіями механізми впливу на формування та реалізацію політики національної безпеки: лобізм, консультації з громадськістю, громадські ради при органах державної влади, громадські слухання, громадська експертиза управлінських рішень, а також електронні петиції, адвокація (адвокасі-кампанії), мережі недержавних структур (бізнес-асоціації, юридичні компанії, комунікаційні агентства), які пропонують GR-послуги (здійснюють взаємодію з органами влади з метою прийняття необхідних для груп інтересів державно-управлінських рішень).

На знаходження механізмів узгодження інтересів різних соціальних спільнот спрямовані плюралістична, корпоративна, патронажно-клієнтельна моделі групової політики. Для України найбільш притаманна третя модель групової політики узгодження міжгрупових інтересів – патронажно-клієнтельна, яка передбачає обмін ресурсами між суб'єктами з неоднаковим суспільним статусом і силою впливу. Важливо зазначити, що утворення «кишенькових» громадських рад, фейкових громадських та благодійних організацій, інші прояви квазігромадської активності, є характерними для клієнтельно-патронажного суспільства з глибоким соціальним розшаруванням, монополізацією ресурсів невеликим числом власників та недостатньою правовою захищеністю громадян.

3. У зарубіжних країнах лобізм є важливим елементом демократії, узгодження інтересів органів влади та соціальних спільнот, інструментом зворотного зв'язку між ними. Суб'єкти лобістської діяльності (великі корпорації, підприємницькі союзи, професійні асоціації та інші громадські об'єднання) вдаються до формального та неформального впливу на владні структури з метою прийняття необхідних для них рішень.

Щодо країн пострадянського простору, то практики цивілізованого лобізму в країнах трансформаційного типу тільки формуються. В українських реаліях лобістські механізми використовуються кланово-олігархічними, номенклатурно-бюрократичними та іншими «привілейованими» групами інтересів, які не є елементами громадянського суспільства, з метою досягнення вузько прагматичних інтересів та реалізації корупційних схем. Формуванню в

Україні лобістських практик сприятиме розроблення законодавства з регулювання лобістської діяльності та формування культури цивілізованого лобіювання.

4. Організовані групи інтересів є складовою формування недержавної системи забезпечення національної безпеки в країнах пострадянського простору. На перешкоді її становленню – низький рівень громадянської культури, високий рівень корупції, вкрай низький рівень довіри громадян до органів влади, упереджене ставлення до особистої участі в діяльності організацій громадянського суспільства, слабкий зв'язок громадських організацій з населенням та інші проблеми.

Доведено необхідність уточнення та чіткого розмежування завдань і сфер відповідальності державних і недержавних суб'єктів національної безпеки, активного залучення до системи забезпечення національної безпеки у якості її недержавних суб'єктів аналітичних центрів, незалежних від «привелійованих» груп інтересів (фінансово-промислових, політико-економічних, кланово-олігархічних) засобів масової комунікації, громадських організацій, що проводять адвокасі-кампанії, надають юридичні та інформаційні послуги або ж опікуються проблемами безпеки життєдіяльності, створенням політико-правових умов для безпечного суспільного розвитку, забезпеченням безпеки життя та власності громадян. Також на часі – формування в Україні місткого внутрішнього ринку соціальних і громадських послуг, що дозволило б частині громадських організацій уникнути фінансової залежності від зарубіжних донорів. При цьому соціально значуща громадська активність має бути не лише системною, але й компетентною і відповідальною. Значно посилить вплив громадськості на прийняття органами влади суспільно значущих рішень застосування методів «прямої дії» у поєднанні з її опосередкованим впливом на органи влади через мобілізацію громадської думки засобами мережевої та електронної демократії.

На прикладі недержавних аналітичних центрів доведена значущість безпекових дій громадянського суспільства із розроблення ефективного інструментарію антикризового менеджменту залежно від розвитку політичної та соціально-економічної ситуації в країні, впливу внутрішніх і зовнішніх чинників; періодичної оцінки ризиків, що перешкоджають досягненню цілей та завдань політики національної безпеки держави.

В умовах посилення впливу громадського сектору на безпекову складову суспільно-політичних процесів мережеві громадські ініціативи і структури набувають якості модераторів діалогу між владою і суспільством, громадських лобістів, що характеризує їх залучення до формування порядку денного забезпечення функціонування безпекового сектору держави.

5. Характерною ознакою громадської самоорганізації в сучасних демократичних державах є розгалужена мережа неурядових організацій, що охоплюють своєю діяльністю практично усі життєво важливі сфери забезпечення сталого й безпечного суспільного розвитку. При цьому на діяльність неурядових організацій припадає значна частка соціальної роботи з різними групами населення (англосаксонська модель функціонування

громадських організацій). У ряді європейських країн держава активно сприяє реалізації ними виробничої функції, що зменшує навантаження на державний бюджет, залученню громадськості до реалізації програм соціального захисту (континентально-європейська модель). Скандинавську модель, крім реалізації неурядовими організаціями виробничої та комунікативної функції, показово характеризує лобіювання ними інтересів своїх членів в органах державної та муніципальної влади.

Значний сегмент громадської самоорганізації в індустріально розвинених країнах складають волонтерські, екологічні та правозахисні організації та рухи, громадські організації спортивного та культурно-дозвіллевого спрямування.

Реалізацію профспілками країн розвинутої демократії своєї захисної функції характеризує активна позиція у забезпеченні соціальної безпеки, захисті прав та забезпеченні гідних умов життя найманих працівників, щодо їх мобілізації до участі в масових протестних акціях.

Корисним для України може послугувати зарубіжний досвід захисту учасників масових заходів, громадських активістів, а, в разі нападу на них, проведення ефективного розслідування для притягнення винних до відповідальності. Натомість, бездіяльність профспілок у відстоюванні законних прав найманих працівників має наслідком активізацію неконвенційних форм самоорганізації та стихійно-протестної активності громадян.

6. Громадянська активність охоплює практично усі сфери життєдіяльності громадян України. Усталеного характеру набуло повільне зростання загальної кількості та поява нових різновидів громадських організацій, їх об'єднання у співтовариства, поширення такої форми саморганізації громадян як громадська спілка.

На відміну від неурядових організації європейських країн, які фінансуються національними урядами, бізнесовими структурами, членськими внесками, громадські та благодійні організації, недержавні аналітичні центри України фактично залежні від зовнішніх джерел фінансування. Маємо констатувати підлаштовування їх діяльності під певну політичну силу, особливо у передвиборчий період. Серед інших негативних тенденцій виокремимо відсутність законодавчого визначення суспільно корисних видів діяльності громадських об'єднань, недостатню врегульованість надання ними оплачуваних соціальних послуг, що актуалізує осучаснення положень Закону України «Про соціальні послуги» та схваленої 2012 року Кабінетом Міністрів України Стратегії реформування системи надання соціальних послуг.

Невідкладного розв'язання вимагає законодавче врегулювання проведення в Україні місцевих референдумів, мирних зібрань, загальних зборів членів територіальної громади за місцем проживання. Удосконалення механізмів впливу організованих груп інтересів на прийняття суспільно важливих державно-управлінських рішень має передбачати як впровадження прозорого механізму зворотнього зв'язку громадськості з органами влади, так і відкритості в діяльності громадських об'єднань.

7. У контексті визначення шляхів забезпечення реалізації політики національної безпеки України за участі організованих груп інтересів варто

вказати на низьку легітимність громадських об'єднань, обумовлену низьким рівнем охоплення громадян активною громадською діяльністю, поширення ними інформації про свою діяльність, представництва інтересів громадян в органах влади, їх залучення до формування громадської думки.

Ефективному забезпеченню національної безпеки за активної участі груп інтересів у формі структурованих організацій сприятиме створення Національного Фонду розвитку громадянського суспільства як некомерційної самоврядної організації, управління якою здійснюється на паритетній основі органами державної влади та представниками організацій громадянського суспільства, – інституціонального механізму державного сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Формуванню в Україні Національної мережі організацій громадянського суспільства як системи громадського представництв може послугувати досвід функціонування мережі неурядових організацій Естонії (NENO), які об'єднують місцеві неурядові організації, зорієнтованих на певну цільову аудиторію (групу інтересів); діяльності Громадської асамблеї України як представницького органу громадських ініціатив та об'єднань; проведення в Україні щорічного Форуму організаційного розвитку громадянського суспільства, що надасть громадському сектору України додаткових вагомих можливостей набути статусу паритетного учасника діалогу з органами державної влади, міжнародними донорськими організаціями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Левенець С. В. Лобізм як механізм досягнення групових інтересів: теоретичні засади // Політологічний вісник. Зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 54. – С. 403-412.
2. Левенець С. В. Лобіювання корпоративних інтересів в українських органах державної влади // Політологічний вісник. Зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 60. – С. 395-406.
3. Левенець С. В. Громадянське суспільство як суб'єкт забезпечення національної безпеки держави // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. – 2016. – Вип. 1. – С. 61-63.
4. Левенець С. В. Вплив груп інтересів на формування політики національної безпеки Російської Федерації // Гілея: науковий вісник: Зб. наук. праць. – Вип. 113. – 2016. – С. 436-440.
5. Левенець С. В. Особливості впливу європейських лобі-груп інтересів на прийняття політичних рішень // Slovak international scientific journal. – Bratislava, Slovakia, 2017. – № 8. – С. 35-37.
6. Левенець С. В. Форми та механізми узгодження соціально-групових інтересів в контексті досягнення внутрішньополітичної стабільності // Slovak international scientific journal. – Bratislava, Slovakia, 2017. – № 10. – С. 55-58.

7. Левенець С. В. Організовані групи інтересів у системі національної безпеки України // Slovak international scientific journal. – Bratislava, Slovakia, 2018. – № 18. – С. 19-23.

Матеріали наукових конференцій:

8. Левенець С. В. Лобізм у системі представництва інтересів // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук [тези доповіді на міжнародній наук. конф.]. – К.: Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого. – 2010. – № 16-17. – С. 214-218.

9. Левенець С. В. Соціально-професійні групи інтересів як суб'єкти політики національної безпеки // Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (12 грудня 2012 р., м. Київ). – К.: НІСД, 2013. – С. 286-291.

10. Левенець С. В. Протестна активність як складник соціально-політичної активності громадян України // Громадянське суспільство України: сучаний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (12 грудня 2013 р., м. Київ). – К.: НІСД, 2014. – С. 92-97.

11. Левенець С. В. Організовані групи інтересів у системі національної безпеки України // Суспільні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 6-7 липня 2018 р.). – Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2018. – С. 81-86.

АНОТАЦІЯ

Левенець С. В. Механізми впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки). – Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2019.

Дисертація присвячена аналізу механізмів впливу організованих груп інтересів на формування та реалізацію політики національної безпеки в умовах сучасних викликів та загроз українській державності. Базуючись на нормативному, регулятивному та емпіричному зарубіжному та вітчизняному досвіді взаємодії груп інтересів та органів влади, у дослідженні виокремлено та розкрито зміст механізмів впливу організованих груп інтересів на процеси вироблення і прийняття політичних рішень. Серед них виокремимо механізми соціального діалогу та лобізму, проведення консультацій з громадськістю, досягнення компромісу та консенсусу, державно-приватного партнерства, корпоративної соціальної відповідальності. У контексті дослідження механізмів забезпечення компромісу інтересів соціальних спільностей проаналізовано плюралістичну, корпоративну, патронажну моделі групової політики.

Здійснено комплексний аналіз світового досвіду залучення представників громадського експертного середовища до вироблення та реалізації політики національної безпеки.

Акцентовано увагу на тому, що для ефективного забезпечення національної безпеки за участі громадських об'єднань потрібно здійснити розробку нової концепції взаємодії держави та організацій громадянського суспільства в умовах поширення новітніх інформаційних технологій, е-урядування; зокрема забезпечити розробку та ухвалення спеціального закону України про недержавне забезпечення національної безпеки України, затвердження заходів щодо організаційно-інституціонального забезпечення національної безпеки України на недержавному рівні за участю організованих груп інтересів у формі структурованих організацій.

Ключові слова: організовані групи інтересів, громадянське суспільство, політика національної безпеки, недержавна система забезпечення національної безпеки, механізми впливу груп інтересів.

АННОТАЦІЯ

Левенець С. В. Механизмы влияния организованных групп интересов на политику национальной безопасности Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук за специальностью 21.01.01 – основы национальной безопасности государства (политические науки). – Национальный институт стратегических исследований, Киев, 2019.

Диссертация посвящена анализу механизмов влияния организованных групп интересов на формирование и реализацию политики национальной безопасности в условиях современных вызовов и угроз украинской государственности. Базируясь на нормативном, регулятивном и эмпирическом зарубежном и отечественном опыте взаимодействия групп интересов и политико-властных структур, осуществлен комплексный анализ мирового опыта привлечения представителей гражданского общества к разработке и реализации политики национальной безопасности.

Акцентируется внимание на том, что для эффективного обеспечения национальной безопасности при участии общественных объединений необходимо осуществить разработку новой концепции взаимодействия государства и организаций гражданского общества в условиях распространения новейших информационных технологий, е-управления; в частности обеспечить разработку и принятие специального закона Украины о негосударственном обеспечении национальной безопасности Украины, проведение мероприятий по организационно-институциональному обеспечению национальной безопасности Украины на негосударственном уровне при участии организованных групп интересов в форме структурированных организаций.

Ключевые слова: организованные группы интересов, гражданское общество, политика национальной безопасности, негосударственная система обеспечения национальной безопасности, механизмы влияния групп интересов.

SUMMARY

Levenets S. V. Mechanisms of influence of organized interest groups on the policy of national security of the Ukraine – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Political Science in specialty 21.01.01 – Fundamentals of National Security of the State (Political Science) – National Institute for Strategic Studies, Kyiv, 2019.

The study carried out a comprehensive analysis of the specifics of the influence organized interest groups on formation and the implementation of the policy of national security in the conditions of modern challenges and threats to Ukrainian statehood, based on normative, regulatory and empirical foreign and domestic experience of interaction between interest groups and political-power structures. The theoretical and methodological principles of the coordination of interest groups are defined in their calculations with the purpose of obtaining the benefits and benefits of social security, social security and state. The purpose of the dissertation research was to identify and justify the optimal mechanisms for providing social-professional groups that occupy a special place in the system of social division of labor, specific for each of them needs and interests, their reflection in state security strategies and political decisions.

The author emphasizes that organized interest groups as partners of the political community take part in the joint project between social and human resources. As a result of the representing group interests, you are encouraged to make sure that you meet the needs of both parties and the professional groups of society and that they will be able to work with the integration of the community, take out a vivacious call for the elimination of conflicts, and the exercising control over power. It is noted that the social-professional groups of interests play a significant role as the values and benefits of social, political and economic activity, and with the institutional structures the fictitious political and civic constitutions are formed.

The study identifies and disclose the content of the mechanisms of the influence of organized interest groups on the development and implementation of political decisions (among them: the mechanisms of social dialogue and lobbyism, the achievement of a compromise and consensus). In the context of studying the mechanisms for ensuring a compromise (balance, consistency) of social-group interests, the pluralistic, corporate, patronage models of group policy have been analyzed.

In this thesis, lobbyism is analyzed as a spontaneous investigation of formal and informal influence of the groups in particular on the internal structure with the purpose of accepting the necessary state-management decision for these groups. It is noted that in the near future, one can hardly expect to distance the financial and political groups in Ukraine from the processes of development and implementation of state policy due to the absence of a civilized lobbying system in the country.

According to the results of the study of the influence of organized interest groups on the establishment of a non-state system of ensuring national security, which is in the post-Soviet countries at the stage of formation, a number of factors of

objective and subjective nature that hinder this process are identified. Among them: low level of civil culture, culture of democracy; the widespread corruption of all spheres of life; low level of citizens' confidence in the authorities, political parties, public associations.

The author stressed that in modern Ukrainian realities, in the conditions of Russian military aggression, the role and place of public structures as an organizational basis for a non-state system of ensuring national security is quite significant in the context of the influence of the public sector on the development of the situation in most areas of society's life.

It is proved that among the key reasons for the lack of involvement of non-governmental centers in analytical and expert support of the national security policy are: low level of government's interest in the activities of non-governmental think tanks, their involvement in the process of political decision-making; dependence on external sources of funding and engagement on one or another political force; lack of legal definition of socially useful types of activity of public associations; the unresolved issue of providing paid social services etc.

It is emphasized that for the effective provision of national security with the active participation of public associations, it is necessary to develop a new concept of interaction between the state and civil society institutions in the context of the dissemination of the latest information technologies and e-governance, in particular, to ensure the development and adoption of a special law of Ukraine on non-state support of national security of Ukraine and approval of measures on organizational and institutional provision of national security of Ukraine on non-state level with the participation of organized community and actually existing associations.

It is noted that the effective implementation of the strategic priorities of the national security policy requires a state-public system of ensuring the national security of Ukraine through the introduction at the national level of the institution representing the interests of various socio-occupational groups of the country – the relevant direction of the public forum on national security issues as a mechanism of public consultation, which provides for a public examination of public-management decisions with subsequent organizations of public control over their implementation.

Key words: organized interest groups, civil society, national security policy, non-state system of ensuring national security, mechanisms of influence of interest groups.